

EDITORIAAL

OUD SCHANDAAL DRUKT ONS OPNIEUW MET DE NEUS OP DE FEITEN: WE GEVEN TE WEINIG AANDACHT AAN DE SLACHTOFFERS VAN MISBRUIK

Zaterdagmorgen 27 april 2013, werden we door De Standaard abrupt met de neus op de feiten geduwd: Mishandeling in katholieke tehuizen: *"De eerste zweepslag verwoestte mijn leven."* Niet mis te verstaan voorpaginanieuws. En binnenin de krant een getuigenis die je als betrokkene in de welzijnssector als een mokerslag vol in het gezicht raakt. We dachten – verkeerdelijk – dat we het na de verhalen over seksueel misbruik wel gehad hadden. Niet dus. Het begin van een nieuwe storm, waarin de sector terecht komt... en waaruit hopelijk gepaste conclusies getrokken worden.

Het vergt ongetwijfeld heel wat moed om hierover – ook na al die jaren nog – te spreken, en het past dat we ons respect en medeleven betuigen met deze en andere slachtoffers. Elk leed dat mensen – en kinderen in het bijzonder – aangedaan wordt, kan niet, en willen we uitdrukkelijk veroordelen. We moeten er alles aan doen om het te vermijden. Opvallend in het verhaal van het slachtoffer is het steeds terugkerende feit, ook in andere verhalen van misbruik, dat men 'niet geloofd' werd, wat het trauma ongetwijfeld nog groter maakt.

Natuurlijk wisten we dat er iets loos was, indertijd in Jeugdoase, en dat het er ook op andere plaatsen in de jeugdzorg niet zo vrij en vrolijk aan toeging als de naam soms liet vermoeden. Er werd indertijd – geheel in de lijn van de tijdgeest – ook ingegrepen: de pleger(s) werden verwijderd, soms weggepromoveerd, een

nieuwe directie werd aangesteld, de voorziening kreeg een nieuwe naam of werd door een andere voorziening met een beter pedagogisch project overgenomen, zelfs gebouwen werden afgebroken... Nu blijkt echter dat we er te vlug van uitgingen dat, als we een 'goede' structurele oplossing gevonden hadden, we met een nieuwe lei konden beginnen. Op organisatievlak klopt dit misschien, maar voor de slachtoffers blijkt dit niet zo simpel: zij blijven met het trauma achter en kunnen er vaak pas jaren later mee naar buiten komen. Ook Kinderrechtencommissaris Bruno Vanobbergen stelt in zijn reactie dat het nog altijd zo is "dat signalen van kinderen pas ernstig genomen worden eenmaal ze volwassen zijn."

Er is (achteraf beschouwd) maar een conclusie te trekken: we geven te weinig aandacht aan de slachtoffers. Ook als we al kordaat zouden geweest zijn in onze reactie ten aanzien van de plegers (wat in het verleden vaak ook niet het geval was), dan blijven we toch zo stuntelig in onze reacties ten aanzien van de slachtoffers... Is dit misschien omdat we zelf beschaamd zijn, omdat we weten dat de lijn zo dun is en we in dezelfde omstandigheden (te grote leefgroepen, extreem moeilijke kinderen, te weinig en laaggeschoold personeel dat niet of onvoldoende begeleid werd, enz., zo schetste prof. Hellinckx in De Standaard van 29 april 2013 de situatie in jeugdzorgvoorzieningen in de jaren '60) misschien zelf grenzen zouden kunnen overschrijden...

Het is duidelijk dat misbruiksituaties overal kunnen voorkomen, niet alleen in katholieke instellingen (zoals in de reeks artikelen onder de titel 'Straffen en slaan in Gods naam' in – niet toevallig? – De Standaard gesuggereerd wordt), maar in alle gezagsrelaties. Toch is het terecht dat 'katholieke' voorzieningen in dit verband met hun 'inspiratie' geconfronteerd worden. Het moet ons steeds opnieuw uitdagen om na te denken over hoe we met macht en gezag ten aanzien van kwetsbare mensen omgaan, want het geschonden vertrouwen is wellicht nog pijnlijker en meer ingrijpend dan het fysieke aspect. We kunnen niet genoeg het belang van betrouwbare hulpverleners en van vertrouwensrelaties in het algemeen benadrukken.

We hopen dat er in onze tijd meer bespreekbaarheid is, en we leggen hier als Vlaams Welzijnsverbond naar de voorzieningen toe sterk de nadruk op. Er mogen geen 'potjes gedekt blijven'. Dit hebben we reeds in 2004 in ons ethisch advies over omgaan met vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag duidelijk aanbevolen. De uitspraak van Peter Adriaenssens dat fysiek en emotioneel geweld moeilijker bespreekbaar is dan seksueel misbruik, stemt tot nadenken, maar het moet voor iedereen duidelijk zijn dat we elke vorm van geweld en grensoverschrijdend gedrag veroordelen.

Peter Adriaenssens pleit ervoor om als organisaties over het verleden transparanter te durven zijn, en zo het signaal te geven dat we niet willen dat zoiets nog gebeurt. In dat verband wil hij dat er een (universitair) onderzoek komt, "niet om bepaalde instellingen aan de muur te nagelen, maar om beter te begrijpen hoe vaak fysiek en psychisch geweld voorkwam." Walter Hellinckx nuanceert, en pleit ervoor "alles in zijn

historische context te zien" en de feiten uit het verleden niet te beoordelen vanuit onze huidige visie. Hij benadrukt dat deze vormen van extreme mishandeling, ook toen uitzonderlijk waren. Bruno Vanobbergen sluit zich hierbij aan en stelt dat een onderzoek zich niet mag beperken tot het verleden of tot katholieke instellingen. Hij waarschuwt ook voor de impact van dit soort onderzoek: tijdens de werkzaamheden van de Nederlandse Commissie Samson kwamen er meer dan 800 meldingen binnen, meestal van slachtoffers. Ook in Vlaanderen kunnen we ons daaraan verwachten, zo blijkt uit De Standaard van 13 mei. Al deze personen moeten gehoord en waar nodig individueel begeleid worden. We moeten er ons in Vlaanderen op voorbereiden om al deze mensen degelijk op te vangen en hen te begeleiden naar gespecialiseerde hulp.

Uit de schrijvende verhalen en de diverse reacties leren we dat het vooral belangrijk is dat de slachtoffers, ook na al die jaren nog, erkenning krijgen voor wat hen aangedaan is, dat ze de kans krijgen hun verhaal te doen (individueel, in groepsverband, via sociale media, met een 'derde' vertrouwenspersoon, enz.) en 'verhaal te halen' bij de verantwoordelijke instanties, ook al zijn dat nu (misschien) andere dan vroeger. Voorzieningen en koepelorganisaties moeten hierin hun verantwoordelijkheid opnemen, in de eerste plaats door herhaling van de feiten te voorkomen. Daarnaast moeten we de slachtoffers blijven oproepen om erover te praten, lotgenoten te zoeken, (opnieuw) de stap te durven zetten naar de hulpverlening, eventueel via telefoonnummer 1712. Als op die manier mensen een beetje erkenning kunnen krijgen, dan is het goed dat deze zaak (opnieuw) naar boven komt.

Fons Geerts, eindredacteur